

A mozi karrierje öt krajcártól a kétszáz koronáig

— A Szózat tudósítójától —

Mintegy husz esztendeje annak, hogy a régi Városligetben, a hullámvasut mellett, ott, ahol a kis Milimaxi három krajcárért mondta meg mindenkinek multját, jelenét és jövőjét, vászonponyvából összetákoltt rozoga kis sátor állott azzal a fölírással: „Kinematograf.“ Alacsony padokon mintegy husz-huszonöt gyerekember üldögélt napszállta után és gyönyörködött a híres mozgó „laterna magica“ első szárnypróbálgatásain. Az első filmek a párisi Pathé Frères azóta híressé vált kakasos képei voltak, kezdetleges fölvételek, kezdetleges mozi géppel. A szemrontó, darabos képek mellett hol a verkli játszotta a Donau-walzert, hol pedig a pannotikumból kiköleszött indián magyarázta a nézőknek, hogy melyik a herceg, melyik a nagyhercegnő és melyik a gyilkos.

Néhány évig élvezte a mozimonopóliumot ez a ponyvasátor, melynek csak minden év május elsején reggel voltak uri látogatói. Két-három év múlva kezdődött csak meg a Városligetben a moziélet. Egyszerre három-négy mozgószínház is működött nagy bosszuságára a jó öreg Barokaldi bácsinak, aki sohasem mulasztotta el mérges kifakadásokkal illetni ezt az új bolondságot, amelyik feleannyit sem ér, mint egy némajáték vagy műlovarnő. Csodálatosan a pesti közönség, különösen pedig a liget ifjusága, a jóval olcsóbb cirkus és Vitéz László helyett inkább a méregdrága moziba járt, amelyik már akkor is hallatlanul magas belépődíjakat szedett: első hely: öt krajcár, második hely: három krajcár, állóhely: két krajcár. Csakhamar épített házba, a város közepébe is beköltözött a mozi. A Rákóczi-ut 60. szám alatti földszintes ház udvarában megnyitott a most is főnnálló „Ámor“ mozi. Így polgárjogot nyerve, a városban is csakhamar öles léptekkel haladt a mai állapotokig, mikor minden lépésnyomon egy-egy mozi rikoltó reklámja állítja meg a járókelőt.

Eleinte a moziban csakis tréfás és mulattató filmeket játszottak. Max Linder, Móríc és Ducil bácsi, ezek voltak a starok, akik hol a negyedik emeletről esnek le az autó alá, hol pedig az autó alól ugrottak föl a negyedik emeletre. Csakhamar föltűnt új csillagként Psylander Waldemar, a nők dédelgetett kedvence, aki egy napról a másikra megváltoztatta a mozi egész irányát. Kezdték kiszorítani a humoros képek és helyébe a dráma, a szentimentalizmus kezdett térni foglalni, úgy hogy manapság már attól sem riadtak vissza, hogy profán kezekkel Jókai regényeit kompromittálják. A hős egy-egy háttorzongató szemforgatásáért, a hősnők egy-egy ravaszul összeállított bukjel-szoknyájáért meghamisították az íróművészetet megcsönkítették a regényeket és tönkretettek minden illuziót, amit a regény olvasása keltett. És míg külföldön az egyre-másra alakuló filmgyárak versenyeztek egymással abban, hogy melyik nyújtson művészesebbet, hatalmasabbat és maradandóbb értékűt, addig minálunk néhány forint alaptőkével olyan vállalatok alakultak, amelyeknek egyetlen céljuk csak az volt, hogy agyonreklámozzák rossz fölvételekkel minél többet keressenek.

A talmi művészetnek melegágya lett nálunk a mozi. Színészek, színésznők, írók, akik szakmájukban nem érvényesülhettek, olcsó pénzen állottak rendelkezésére a vállalkozóknak, fölvételeket készítettek minden technikával berendezés nélkül. Az erdő állandóan a Gellérthegy fűs oldala, a trónterem pedig az egyik szereplő hónapos szorbája volt.

A pesti közönség azonban semmit sem vetett észre és míg eleintén a fiatalság talán inkább csak a sötétség kedvéért járt a moziba, a háború előtt néhány évvel már a komoly színházaknak lett konkurrensa a mozgófénykép-színház és akkor vette föl a mozi nevet is, mely azóta meg is gyökeresedett a magyar szótárban.

Az igazi művészet egyre hanyatlott, a mozi-vállalatok ellenben szédületesen emelkedtek. Egyre-másra építették az új mozikat páholyokkal, kényelmes ülésekkel és belépődíjak is folyton emelkedtek. Az öt krajcáros jegytől a 200 koronás páholyig allig néhány év alatt futotta meg a mozi ezt a csodálatos karriert.

A legjövedelmezőbb üzlet ez. A pesti mozikban átlag hét-nyolcszáz személy számára van hely, három előadást számolva egy-egy mozinak naponta kétezernél több látogatója van, tehát Budapest nagyjából száz moziában naponta huszezezernél több ember fizet belépődíjat. Könnyű elképzelni, hogy milyen óriási jövedelmet hoz ez. A jövedelemnek még nagyobb részét a filmköleszítés adja. A mozi-vállalatok tulajdonosai, kik a filmet maguk készítik, sokszor magán a film készítésén is ezreket keresnek.

resnek, először a saját moziukban játszatják le, azután magas díjért adják tovább kölcsön a kisebb és a vidéki moziknak.

A filmvállalatok magán a filmkészítésen is keresnek. Talán ez az egyetlen szakma, ahol előállítás helyett maga a gyártás is jövedelmet hoz. Ennek oka ismét a különleges viszonyokban keresendő. Csak nemrégiben hallottuk, és járt Budapesten szájról-szájra, hogy egy hölgy antant-tiszt ismerőse milliókat fizetett egy mozivállalatnak, hogy pártfogoltja fölléphessen és a moziszinésznői címet használhassa. Majdnem minden mozivállalatnál így van ez. A legutolsó statiszta szerepét játszó nő is meg kell hogy fizesse azt, hogy moziszinésznő. Pro forma kap ugyan föl-

lépési díjat, napjára öt-tíz koronát, ezt azonban a vállalat nagyon könnyen fizetheti azokból az ezresekéből, melyeket az ilyen hölgyek fölléptetéséből szerez.

A belügyminiszter ismert rendelete meg akarja változtatni ezeket az állapotokat. Nem mondjuk, hogy a rendelet hiába nélkül való, tökéletes. Azt sem helyeselnénk, ha szerzett jogoktól fosztana meg *érdemes* embereket, de hogy a mozi körül rendet kell csinálni, azt minden ember érzi és tudja. A legkisebb mozi jövedelme is megközelíti az évi negyedmilliót, lehetelen tehát, hogy egyes embereknek öt-hat mozijuk legyen, mikor ezrével nyomorognak a hadirokkantak, hadiárvák és menekült tisztviselők.